

VALET E **PROGRESIT:**

HULUMTIMI I SUKSESEVE DHE ZHVILLIMEVE NGA MENAXHIMI I
INTEGRUAR I RESURSEVE UJORE NË KOSOVË

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Valët e Progresit: Eksplorimi i Sukseseve dhe Përvojave nga Menaxhimi i Integruar i Resurseve Ujore në Kosovë

Prishtinë, May 2024

skat Swiss Resource Centre and
Consultancies for Development

umweltbundesamt^U
ENVIRONMENT AGENCY AUSTRIA

IWRM-K është një Program i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) dhe Qeverisë së Kosovës (GoK), i zbatuar nga Skat Consulting Ltd. (Zvicër) në konsorcium me Agjencinë për Mjedisin të Austrisë (EAA)

Hartimi dhe publikimi i këtij dokumenti janë mbështetur nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) përmes Programit të saj “Menaxhimi i Integruar i Resurseve Ujore në Kosovë,” të zbatuar nga Konsorciumi i Skat Consulting Ltd., me seli në St. Gallen, Zvicër, dhe Agjencia për Mjedisin të Austrisë. Ky publikim përmban gjetjet, përfundimet dhe rekomandimet e zbatuesve. Pikëpamjet e paraqitura në këtë publikim janë ato të autorëve dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Qeverisë së Zvicrës. Të gjitha fotot dhe burimet e tjera të përdorura në këtë publikim janë pronë e Skat Consulting Kosovo/IWRM-K Programit.

PARATHËNIE

Të nderuar lexues,

Mirësevini në këtë publikim që përmbledh arritjet kryesore të Programit të Menaxhimit të Integruar të Resurseve Ujore në Kosovë (IWRM-K) Faza 1 (2020-2024), një iniciativë që synon transformimin e menaxhimit të ujit në një nga vendet më të stresuara nga uji në Evropën Juglindore.

Në vitin 2020, Kosova ndërmorri një përpjekje të koordinuar për të prezantuar parimet e MIRU, me qëllim të zbutjes së presioneve mbi trupat ujorë, ndryshimin e trendeve të degradimit dhe zhbllokimin e potencialit ekonomik.

Kjo nismë inovative, e njohur si Programi IWRM-K, është një program transformues 12-vjeçar i udhëhequr nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim dhe Qeveria e Kosovës. I implementuar nga Konsorciumi i Skat Consulting Ltd., me seli në St. Gallen, Zvicër, dhe Agjencia Austriake e Mjedisit, Programi IWRM-K shënon një hap të rëndësishëm përpara për Kosovën, duke hapur rrugën për menaxhimin e qëndrueshëm të ujit, duke nxitur bashkëpunimin, përmirësuar legjislacionin, katalizuar investimet dhe duke rritur ndërgjegjësimin për një të ardhme të qëndrueshme të ujit.

Siç do të lexoni, gjatë katër viteve të fundit, Programi ka arritur etapa të shumta, që nga zhvillimi i studimit të parë të bilancit të ujit në nivel kombëtar, i cili jo vetëm ka grafikuar ujëra të rinj, por gjithashtu katalizoi ndryshimin duke nxitur përmirësimet në Planet e Menaxhimit të Pellgjeve Lumore dhe fillimin e reformave në financimin e ujit, për të përkrahur praktikën e qëndrueshme bujqësore që optimizojnë përdorimin e ujit për agrokimi dhe për ujitje, ruajnë resurset natyrore dhe sjellin përfitime ekonomike.

Për më tepër, Programi ka prezantuar iniciativë të fokusuar në teknologji më të pastra, duke rritur kapacitetin institucional për menaxhimin e integruar të resurseve ujore, me avancimin e bashkëpunimit ndërkufitar dhe duke promovuar pjesëmarrjen e palëve të interesit.

Një sukses i jashtëzakonshëm i Programit është mbështetja e tij për themelimin e Programit Master Shkencor për Menaxhimin e Integruar të Resurseve Ujore (MSc-MIRU) të udhëhequr nga Universitetet e Prishtinës dhe Pejës. Për më tepër, Programi lehtësoi zhvillimin e Grupit të Profesionistëve të Rinj të Ujit në Kosovë, duke krijuar terrenin për zhvillimin e liderëve të ardhshëm në menaxhimin e ujit.

Programi gjithashtu luajti një rol kyç në krijimin e mekanizmave të parë të pjesëmarrjes së palëve të interesit për MIRU-në, dhe identifikoi, forcoi dhe mbështeti aktivitetet e lidhura me MIRU të OShC-ve të shumta. Ky publikim synon të nxjerrë në pah shumë hapa të rëndësishëm të bërë nga Programi IWRM-K në riformësimin e praktikave të menaxhimit të ujit në Kosovë dhe nxitjen e një të ardhmeje të qëndrueshme për të gjithë.

Shpresojmë ta gjeni këtë raport më kuptimplotë dhe frymëzues.

Sinqerisht,
Ekipi i IWRM-K

IWRM-K në numra

Komponenta I: Planet dhe Masat

Ndërhyrja kryesore	Statistikat kryesore të rezultateve	Statistikat e ngjarjeve
Studimi i bilancit të ujit	<p>1 raport mbi disponueshmërinë e ujit në nivel kombëtar dhe vlerësimin e kërkesës sipas skenarëve të ndryshëm klimatik</p> <p>1 raport mbi analizën ekonomike të menaxhimit të resurseve ujore në nivel kombëtar</p> <p>1 raport për projektimin e sistemit të monitorimit meteorologjik dhe hidrologjik në nivel kombëtar</p> <p>2 seri të përditësuara të të dhënave afatgjata mbi të dhënat meteorologjike dhe hidrologjike</p> <p>Të dhëna të shumta, GIS dhe burime të tjera</p> <p>3 modele simulimi (WEAP, HEC-HMS dhe SWAT)</p> <p>10 anëtarë të stafit profesional të trajnuar për aplikimin e modeleve të avancuara (SWAT)</p>	Gjithsej 57 punëtori, takime konsultimi e koordinimi dhe sesione trajnimi
Planet e Menaxhimit të Pellgjeve Lumore	<p>3 PMPL për Ibër, Lepenc dhe Moravën e Binçës</p> <p>3 Raporte të Vlerësimit të Presionit dhe Riskut</p> <p>3 Programe të Masave</p> <p>1 raport mbi projektimin e sistemit të monitorimit të cilësisë së ujit</p> <p>Dokumente të shumta udhëzuese metodologjike</p> <p>Të dhëna të shumta, GIS dhe burime të tjera</p>	
Pilot programi i monitorimit	<p>Program monitorimi 12-mujor</p> <p>50 vende për marrjen e mostrave (30 për ujërat sipërfaqësore dhe 20 për monitorimin e cilësisë së ujërave nëntokësore) dhe mbi 72 parametra të mbuluar</p> <p>12 anëtarë të stafit lokal të specializuar në monitorimin e ujit sipas standardeve të BE-së</p> <p>7 ekspertë vendas të angazhuar në monitorimin e kimikateve</p> <p>4 ekspertë të angazhuar në monitorimin biologjik</p> <p>Janë siguruar 30 copë pajisje për laborator modern dhe pajisje të tjera mbështetëse</p>	4 fushata të marrjes së mostrave në shkallë të gjerë që kombinojnë trajnimin në terren dhe atë laboratorik
Zbatimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore	<p>130 fermerë të mollëve dhe mjedrës janë trajnuar dhe janë pajisur me analizat e tokës</p> <p>90 grante për fermerët</p> <p>Më shumë se 200 hektarë tokë nën praktika të qëndrueshme bujqësore</p> <p>Përafërsisht 50% reduktim i përdorimit të ujit për ujitje në fermat pilot</p>	<p>4 seanca trajnimi gjashtëditore</p> <p>12 seanca trajnimi në terren</p>
Përmirësimi i praktikave të menaxhimit të plehut organik	<p>33 ferma të kafshëve të pajisura me ambiente për ruajtjen e plehut organik dhe pajisje për trajtimin e plehut organik</p> <p>12,800 ton pleh organik në vit largohen nga depozitimi i drejtpërdrejtë në terren në menaxhim të sigurt në gropat septike të plehut organik</p> <p>Përafërsisht 100,000 € kursime vjetore nga zëvendësimi i plehrave artificiale</p> <p>Rreth 50% ulin punën fizike të blegtorëve</p>	<p>2 seanca trajnimi tre ditore</p> <p>2 punëtori</p> <p>2 takime me fokus grupe</p> <p>10 takime pune</p>
Reduktimi i ndotjes industriale përmes teknologjive më të pastra	<p>Falë granteve, 7 operatorë industrialë nga sektorë të ndryshëm ushqimorë zbatuan masa për të përmirësuar operacionet teknologjike, trajtimin e ujërave të zeza dhe efikasitetin e përdorimit të ujit</p> <p>1 operator energjetik në shkallë të gjerë (Korporata Energjetike e Kosovës - KEK) i pajisur me leje të integruar mjedisore</p> <p>3 anëtarë të stafit profesional të specializuar për lejet mjedisore</p>	<p>5 takime për menaxhimin e integruar të emetimeve / parandalimin dhe kontrollin e integruar të ndotjes</p> <p>8 takime lidhur me lejimin e operimeve të KEK-ut</p>

Komponenta 2: Legjislacioni, Institucionet & Njohuritë

Ndërhyrja kryesore	Statistikat kryesore të rezultateve	Statistikat e ngjarjeve
Financimi i ujit	1 koncept dokument mbi reformën e financimit të sektorit të ujit 1 model për përcaktimin e ngarkesave ujore	Takime të shumta 1 seancë trajnimi 1 punëtori
Zhvillimi organizativ	1 paketë gjithëpërfshirëse trajnimi e projektuar dhe e shpërndarë 4 module trajnimi 6 Profesionistë të Rinj të Ujit janë alokuar në tre departamente të lidhura me ujin në MMPHI 1 praktikant është caktuar në departamentin e inspeksionit të ujit	16 seanca trajnimi dhe përgatitjeje për 20 punonjës të MMPHI-së 38 Profesionistë të Rinj të Ujit përfunduan 2 kurse zhvillimi organizativ dhe komunikimi
Zhvillimi institucional	1 strategji e detajuar për zhvillimin institucional 1 planifikim i skenarit për zbatimin e strategjisë institucionale 7 Juniorë të punësuar në katër 4 departamente për ujëra në MMPHI	25 takime/intervista Sesione trajnimi 3 ditore 2 punëtori 5 Juniorë morën pjesë në 6 vizita studimore
Menaxhimi i resurseve ujore ndërkufitare	1 koncept dokument i detajuar për bashkëpunimin ndërkufitar ndërmjet Kosovës dhe Maqedonisë së Veriut në pellgun e lumit Lepenc	1 punëtori 1 seancë trajnimi Takime/intervista të shumta
Monitorimi i ujit dhe meteorologjia	1 Acoustic Doppler Current Profiler (ADCP) 1 dron profesional 7 anëtarë të Institutit Hidrometeorologjik të trajnuar për monitorimin e ujit 1 strategji e përditësuar për zhvillimin e shërbimeve të monitorimit hidro-meteorologjik 1 strategji për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit të meteorologjisë në IHMK Rrjeti i zgjeruar i monitorimit meteorologjik me stacione automatike	28 seanca trajnimi 3 vizita studimore ndërkombëtare
Sistemi Informativ i Ujit	1 WIS (SIU) plotësisht funksional 1 politikë e sigurimit të cilësisë 1 marrëveshje për shpërndajen e të dhënave 1 bazë e të dhënave mbi vlerësimin dhe projektimin arkitektonik 1 strukturë e përmirësuar e bazës së të dhënave 1 raport për përmirësimin e cilësisë së të dhënave 1 udhëzim i ri administrativ për SIU 1 raport mbi kodimin	2 vizita studimore 5 module trajnimi ku kanë pasur qasje 25 punonjës të MMPHI dhe YWP-K
Trajnimi në MIRU	1 program trajnimi më i avancuar MIRU i certifikuar që përbëhet nga 8 module 10 trajnerë të certifikuar të MIRU Mbi 70 palë të interesit ndoqën me sukses programin e trajnimit	Trajnim 4 ditor për trajnerë Sesione trajnimi 16 ditore për trajnerë Takime dhe punëtori të shumta
M.Sc. Programi MIRU	1 program M.Sc i akredituar që u jep qasje 60 studentëve në tre cikle Në vitin e parë u regjistruan 20 studentë 2 laboratorë të pajisur për monitorimin e sasisë dhe cilësisë së ujit 1 sallë kompjuteri e pajisur plotësisht Bashkëpunime të shumta me universitete ndërkombëtare 3 paketa softuerike/modelimi	Takime, punëtori dhe ligjërata të shumta

Komponenta 2: Legjislacioni, Institucionet & Njohuritë

Ndërhyrja kryesore	Statistikat kryesore të rezultateve	Statistikat e ngjarjeve
Hulumtimi i ujit	3 grante për kërkimin e ujit të ofruara për tre fakultete të ndryshme 28 persona të angazhuar në zbatimin e projektit kërkimor 7 punime hulumtuese të dorëzuara për botim në revista shkencore dhe/ose konferenca 5 tema master dhe/ose doktoraturë duke përdorur të dhëna të reja hulumtuese	Takime të shumta, punëtori, ligjërata, sesione trajnimi dhe konferenca
Profesionistët e Rinj të Ujit – Kosovë (YWP-K)	50 anëtarë aktivë të YWP-K (nga 12 fillestarë) 1 grup dokumentesh strategjike, menaxheriale dhe rregullative 1 zyre e rinovuar dhe e përshtatur 1 grant i zbatuar me sukses 6 Memorandume Mirëkuptimi të nënshkruara me institucionet partnere kombëtare dhe ndërkombëtare	1 konferencë ndërkombëtare e organizuar me sukses (AqualInnovate) 2 vizita studimore në Republikën Çeke dhe Mbretërinë e Bashkuar 1 grant i zbatuar me sukses për zhvillimin e platformës softuerike për Kompanitë Rajonale të Ujësllësit Takime të shumta, punëtori, ligjërata, sesione trajnimi dhe konferenca
Racionalizimi gjinor	Është zhvilluar propozimi për përfshirjen gjinore në mbrojtjen e ujit	Takime të shumta 2 punëtori

Komponenta 3: Përfshirja dhe ndërgjegjësimi i palëve të interesit

Ndërhyrja kryesore	Statistikat kryesore të rezultateve	Statistikat e ngjarjeve
Mekanizmat e pjesëmarrjes së palëve të interesit	3 mekanizma të pjesëmarrjes së palëve të interesit në shkallën e parë të pellgjeve 1 platformë nismëtare me shumë palë interesi në nivel kombëtar Mbi 200 persona nga mbi 20 grupe dhe sektorë të palëve të përfshira në proceset e pjesëmarrjes së palëve të interesit 10 raporte për krijimin dhe funksionimin e mekanizmave	4 takime konsultimi në shkallë të gjerë në lidhje me krijimin e mekanizmave të pjesëmarrjes së palëve të interesit 4 seri tryezash të rumbullakëta ku morën pjesë afërsisht 150 persona tek secila 1 vizitë studimore ndërkombëtare
Përfshirja e shoqërisë civile	Përfaqësues nga 70 OSHC morën pjesë në sesione trajnimi mbi IWRM 22 OShC kanë marrë grante Mbi 10,000 persona përfituan nga programi i granteve 26 Komuna përfitojnë nga projektet e implementuara nga OSHC-të Mbi 10 fushata sensibilizuese të zbatuara nga OSHC-të	Janë mbajtur 27 takime informuese me komuna dhe OSHC
Komunikimi dhe ndërgjegjësimi	1 Strategjia e Komunikimit dhe Plani i Veprimit për ndërgjegjësimin janë zhvilluar dhe zbatuar plotësisht. 2 Anketat sociologjike janë kryer në fillim dhe në përfundim të Fazës 1. Janë organizuar 4 konkurse për nxënësit e shkollave në literaturë dhe arte vizuale që lidhen me mjedisin/ujin. Janë botuar dhe shpërndarë gjerësisht ndërmjet palëve të interesuara 8 buletine informuese. Janë prodhuar 4 video të shkurtra që paraqesin sukseset e Programit në bujqësi, programe edukative dhe projekte të zbatuara nga OSHC-të (Organizatat e Shoqërisë Civile).	Evente të shumta ndërgjegjësuese, sesione trajnimi, takime konsultimi dhe punëtori të palëve të interesit

Figura: Drini i Bardhë

Çka është Menaxhimi i Integruar i Resurseve Ujore?

Është një mënyrë për të menaxhuar sektorin e ujërave, që e shikon pasqyrën e përgjithshme. Në vend që të merret vetëm me një aspekt të ujit, si uji i pijshëm ose ujitja për të mbjellat, MIRU merr parasysh gjithçka që lidhet me ujin: nga vjen, sa ujë ka, kush e përdor dhe si të sigurohemi që është i pastër dhe i disponueshëm për të gjithë ata që kanë nevojë për të.

Imagjinoni një enigmë të madhe me shumë pjesë. Çdo pjesë përfaqëson diçka të lidhur me ujin: lumenj, liqene, ferma, qytete, industri dhe shumë të tjera. MIRU përpiqet t'i bashkojë të gjitha këto pjesë në mënyrë që uji të përdoret me mençuri dhe në mënyrë të drejtë, pa dëmtuar mjedisin ose pa lënë askënd pa ujë të mjaftueshëm. MIRU përfshin para-planifikimin, menaxhimin e resurseve me kujdes, përfshirjen e të gjithë atyre që kanë nevojë për ujë (si fermerët, komunitetet, bizneset dhe qeveritë), dhe gjetjen e rrugëve për të përdorur ujin në mënyrë të qëndrueshme për brezat e ardhshëm, duke pasur gjithmonë parasysh ndërlikimin midis faktorëve social, ekonomik dhe ata mjedisor.

Pse është i rëndësishëm Menaxhimi i Integruar i Resurseve Ujore për Kosovën?

Kosova është ndër vendet më të stresuara nga uji në Evropën Juglindore. Nevoja e saj për ujin e pijshëm ka tejkaluar prej kohësh furnizimin për shkak të mungesës së investimeve në infrastrukturën ujore, përdorimit joefikas të ujit në bujqësi dhe niveleve të larta të ndotjes. Resurset ujore të Kosovës janë në rrezik të shtuar dhe ndryshimet klimatike po shtojnë rreziqet e lidhura me ujin. Menaxhimi i resurseve ujore në Kosovë është kompleks pasi ndan katër pellgjet e lumenjve (Drini i Bardhë, Ibër, Morava e Binçës dhe Lepenc) me vendet fqinje. Institucionet nuk kanë pasë kapacitete të mjaftueshme për të përmbushur rolet dhe përgjegjësitë e tyre dhe nuk kishin një kornizë koherente për planifikimin e menaxhimit të resurseve ujore. Po ashtu ka pasur shumë pak presion nga qytetarët dhe shoqëria civile për të trajtuar degradimin e mjedisit. Kosova ka bërë progres të rëndësishëm gjatë viteve të fundit duke punuar në kornizat e reja ligjore dhe institucionale dhe formulimin e strategjive dhe planeve të veprimit për ujërat. Megjithatë, nevojiteshin më shumë investime dhe veprime të koordinuara për të siguruar një të ardhme të qëndrueshme ujore për të gjithë qytetarët.

Transformimi i Menaxhimit të Ujërave: Programi IWRM-K në Kosovë

Në vitin 2020, Kosova filloi një përpjekje të koordinuar për të prezantuar parimet e Menaxhimit të Integruar të Resurseve Ujore, duke synuar zbutjen e presioneve mbi trupat ujorë, ndryshimin e trendeve të degradimit dhe zhbllokimin e potencialit ekonomik. Kjo iniciativë novatore, e njohur si Programi IWRM-K, është vendosur të riformojë menaxhimin e resurseve ujore në Kosovë. Është një program transformues 12-vjeçar i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim dhe Qeverisë së Kosovës. I implementuar nga Konsorciumi i Skat Consulting Ltd., me seli në St. Gallen, Zvicër, dhe Agjencia Austriake e Mjedisit, Programi IWRM-K shënon një hap të rëndësishëm përpara për Kosovën, duke hapur rrugën për menaxhimin e qëndrueshëm të ujit, duke nxitur bashkëpunimin, duke përmirësuar legjislacionin dhe rritjen e ndërgjegjësimit për një të ardhme të qëndrueshme ndaj ujit.

Programi zbatohet në partneritet të ngushtë me Ministrinë e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës së Kosovës (MMPHI), veçanërisht departamentet e saj që kanë të bëjnë me ujin si ARPL, AMMK, IHMK, Divizioni i Ujërave, Inspektorati i Mjedisit/Ujërave, së bashku me shumë palë të tjera të interesave kombëtare dhe lokale.

Programi do të zbatohet në tre faza radhazi, 2020 – 2024 (4 vjet), 2024 – 2029 (5 vjet), dhe 2029 – 2031 (3 vjet).

ÇKA KEMI DASHUR TË ARRIJMË NË 4 VITET E PARA?

Qëllimi i përgjithshëm ↑	NJË KUADËR I INTEGRUAR I MENAXHIMIT TË RESURSEVE UJORE PËR MBROJTJEN, CILËSINË, PËRDORIMIN E QËNDRUESHËM DHE SHPËRNDARJEN E DREJTË TË RESURSEVE UJORE		
Rezultatet / Komponentet ↑	1) Zhvillimi i planeve dhe masave fillestare	2) Përmirësimi i legjislacionit, institucioneve dhe njohurive	3) Rritja e pjesëmarrjes dhe ndërgjegjësimit
Rezultatet ↑	1.1)Përgatitja e studimeve të ekspertëve dhe planeve të menaxhimit të pellgjeve lumore 1.2)Zbatimi i masave prioritare për mbrojtjen e ujërave dhe reduktimin e përdorimit të ujit	2.1)Përmirësimi i legjislacionit dhe kapaciteteve institucionale 2.2)Përmirësimi i monitorimit të ujit dhe futja e Sistemit Informativ të Ujit 2.3)Investim në edukimin dhe trajnimin mbi ujin	3.1)Përfshirja e palëve të interesit në menaxhimin e resurseve ujore 3.2)Rritja e ndërgjegjësimit për sfidat dhe zgjidhjet e ujit

ARRITJET SIPAS KOMPONENTEVE

Rezultati 1 - Planet dhe Masat:

Studimi nismëtar i bilancit të ujit në nivel kombëtar

Studimi nismëtar i Bilancit të Ujit në nivel kombëtar shënoi një moment historik të rëndësishëm, duke u ofruar vendimmarrësve të dhëna kryesore për një menaxhim më të zgjuar të resurseve ujore. Kjo iniciativë novatore jo vetëm që skicoi ujëra të reja, por gjithashtu katalizoi ndryshimin duke nxitur përmirësimet në Planet e Menaxhimit të Pellgjeve Lumore (PMPL) dhe duke nisur reformat në financimin e ujit. Gjetjet dhe analizat e studimit pritet të kenë një ndikim të qëndrueshëm, duke udhëhequr strategjitë dhe politikat e ardhshme në menaxhimin e resurseve ujore.

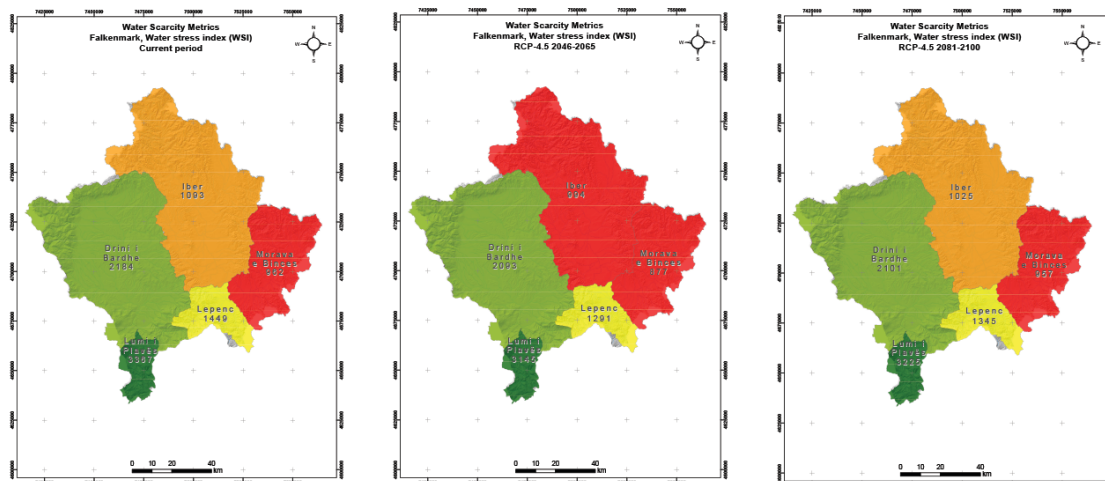

Figura. Ndryshimet e projektuara të studimit të nivelit të stresit ujor në Kosovë:
a) aktuale, b) 2046-2065, dhe c) 2081-2100

Rekomandimet e studimit çuan në investime të konsiderueshme në rrjetet e monitorimit të ujit në Kosovë. Me 400,000 € nga projekti FLOWS i Bankës Botërore dhe 750,000 € nga Qeveria e Kosovës përmes IWRM-K, janë përmirësuar sistemet e monitorimit hidrologjik dhe meteorologjik. Kjo infrastrukturë moderne e pozicionon Kosovën si lider në rajon, duke ofruar të dhëna kritike për planifikimin e ardhshëm të resurseve ujore.

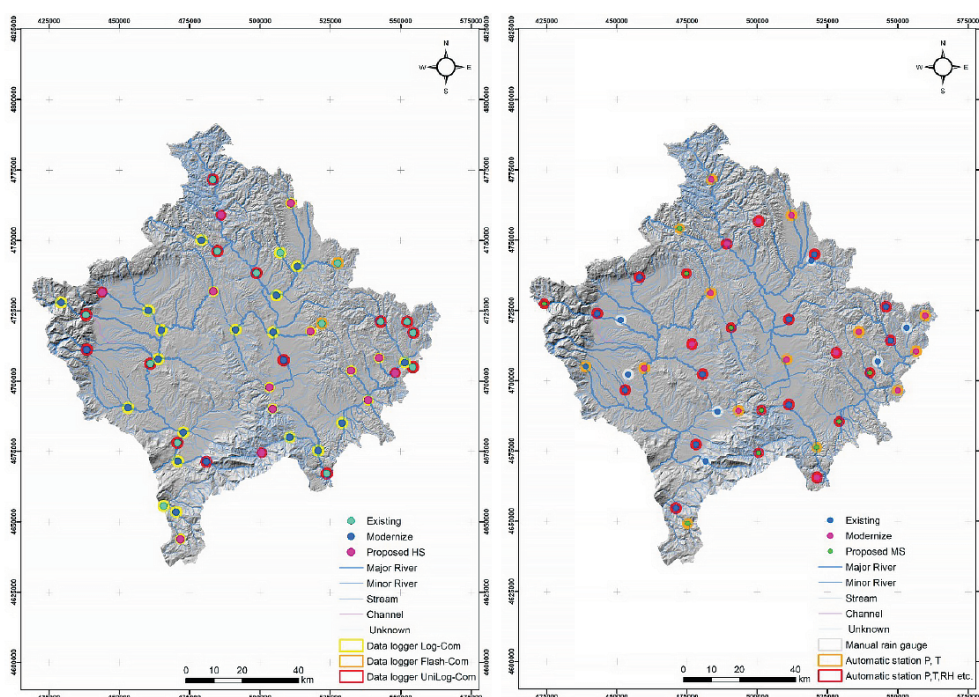

Figura. Rrjetet ekzistuese dhe ato të propozuara për të përmirësuar monitorimin e ujit

Zhvillimi i Planeve të Menaxhimit të 3 Pellgjeve Lumore

Zhvillimi i tre PMPL-ve për Ibër, Lepenc dhe Moravën e Binçës paraqet punë themelore në vendosjen e menaxhimit efektiv të resurseve ujore. Këto plane ndjekin një qasje të drejtuar nga të dhënat, duke integruar dhe përfshirë të dhënat meteorologjike dhe hidrologjike, trendet e ndotjes dhe vlerësimet e cilësisë së ujit në Sistem Informativ Ujor (SIU). Ky integrim rrit qasjen dhe përdorshmërinë e informacionit kritik për vendimmarrësit, duke siguruar strategji të informuara dhe efektive të menaxhimit.

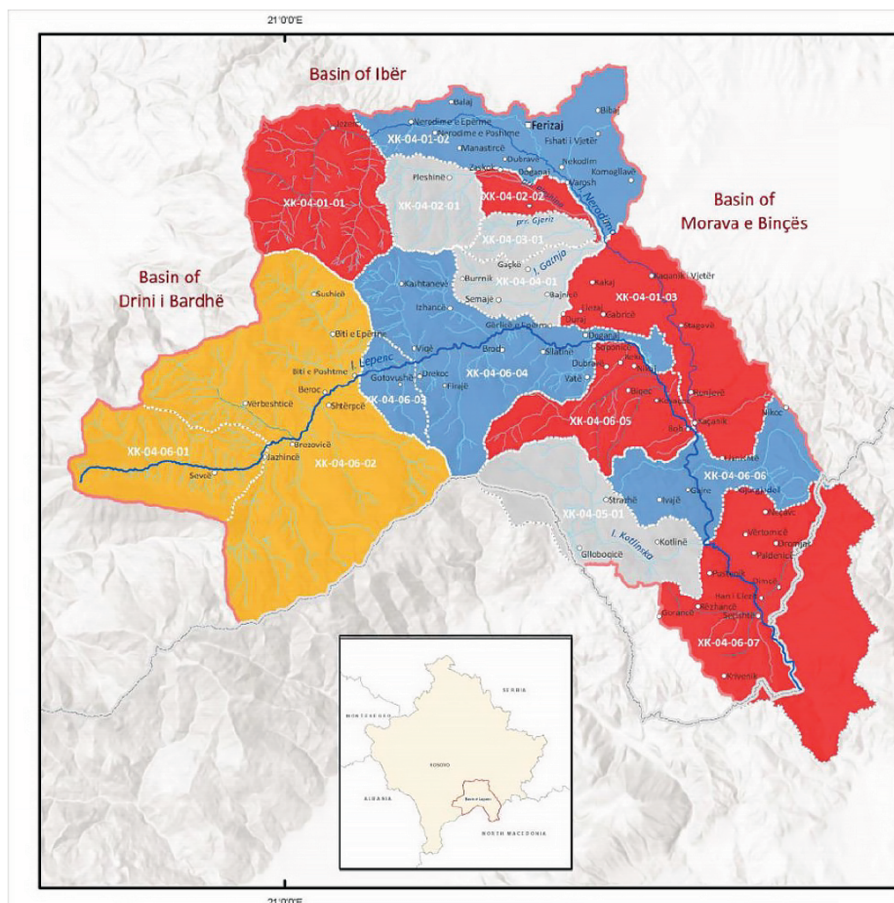

Figura. Gjetjet e PMPL-ve në lidhje me statusin ekologjik të ujërave në të tre pellgjet lumore

Për të fuqizuar zhvillimin e fuqishëm të PMPL-ve, më shumë se 50 ekspertë teknikë u angazhuan në prodhimin e raporteve teknike thelbësore. Këto raporte ofrojnë njohuri gjithëpërfshirëse për të udhëhequr zhvillimin e fuqishëm të PMLP-ve. Për më tepër, mbi 100 palë të interesit u përfshinë në konsultime, duke reflektuar perspektiva dhe prioritete të ndryshme për menaxhim efektiv të ujit.

Citat:

"Planet e Menaxhimit të Pellgjeve Lumore kanë qenë të rëndësishme në rritjen e të kuptuarit tonë për resurset ujore. Përfshirja e ekspertëve teknikë dhe palëve të interesit jo vetëm që ka përmirësuar vendimmarrjen, por gjithashtu ka siguruar që strategjitë tona të menaxhimit të ujit të jenë gjithëpërfshirëse dhe efektive", tha Naser Hafizi, Drejtor i ARPL në MMPHI

Zbatimi i një programi (pilot) gjithëpërfshirës monitorimi

Figura. Marrja e mostrave në terren dhe analizat

Në bashkëpunim me Institutin Hidrometeorologjik të Kosovës, Programi ka zhvilluar dhe mbështetur zbatimin e programit nismëtar gjithëpërfshirës (pilot) të monitorimit të cilësisë së ujit, plotësisht në përputhje me direktivat evropiane. Si pjesë e zbatimit të programit, 12 ekspertë dhe teknikë lokalë të monitorimit të ujit iu nënshtruan trajnimit të specializuar.

Njohuritë dhe aftësitë e tyre të sapo fituara ngritin kapacitetet në terren dhe laborator, duke përmirësuar kështu efikasitetin e iniciativave të monitorimit dhe duke lehtësuar vendimmarrjen e informuar në menaxhimin e resurseve ujore.

Mbështetja e praktikave bujqësore të qëndrueshme

Programi IWRM-K mbështeti praktikat e qëndrueshme bujqësore në një sipërfaqe prej mbi 200 hektarësh duke optimizuar përdorimin e ujit agrokimik dhe ujitës, duke ruajtur burimet natyrore dhe duke sjellë përfitime ekonomike. Nëpërmjet trajnimit, testimit të tokës dhe sigurimit të pajisjeve, fermerët e mollëve dhe mjedrës rritën efikasitetin e përdorimit të ujit, plehrave dhe pesticideve, me disa që raportuan deri në 50% kursime të ujit. Mbi 130 fermerë përfituan nga trajnimet dhe analizat e tokës, dhe 90 prej tyre që shënuan rezultatin më të lartë në testet e njohurive morën pajisje moderne për të përmirësuar praktikat bujqësore. Programi promovoi gjithëpërfshirjen, duke mbështetur gratë dhe fermerët e pakicave për një sektor bujqësor më të gjelbër dhe më elastik.

Figura. Zbatimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore

Transformimi i Bujqësisë: Një histori suksesi e praktikave të qëndrueshme bujqësore.

Në zemër të Kosovës, është shpалosur një nismë transformuese, duke riformuar peizazhin e praktikave bujqësore. Nëpërmjet zbatimit të teknikave të bujqësisë së qëndrueshme, jeta e fermerëve dhe shëndeti i mjedisit janë ndikuar pozitivisht.

Një fermer i tillë, Avni Krasniqi, ndau përvojën e tij "Më parë aplikonim plehra dhe pesticide pa u menduar shumë. Tani, me trajnimin dhe mbështetjen nga programi, kemi mësuar t'i përdorim ato në mënyrë më efikase, duke ulur kostot dhe ndikimin në mjedis".

Të mbështetur nga Programi, Avniu dhe mbi 130 fermerë të tjerë u trajnuan dhe 90 u pajisën me mjete për të reduktuar përdorimin e ujit dhe për të rritur produktivitetin përmes teknikave të bujqësisë precize. Ndikimi ishte i rëndësishëm, me fermerët që raportuan kursime të konsiderueshme në përdorimin e ujit dhe përmirësim të rendimenteve të bimëve.

Një tjetër përfituese, Lirije Gashi, shprehu mirënjohjen e saj, duke thënë: "Programi jo vetëm që na ndihmoi të përmirësojmë praktikat tona bujqësore, por gjithashtu na dha një ndjenjë krenarie për të kontribuar për një të ardhme më të gjelbër".

Përveç trajnimit praktik, programi theksoi gjithëpërfshirjen, duke siguruar që gratë dhe fermerët e pakicave të kishin mundësi të barabarta për të marrë pjesë dhe për të përfituar. Kjo qasje i fuqizoi fermerët, si Lirijen, për të bërë ndryshime pozitive në komunitetet e tyre.

Suksesi i Programit u shtri përtej fermave individuale. Nëpërmjet masave strategjike si trajnimi mbi praktikat e mira bujqësore, së bashku me sigurimin e pajisjeve moderne, fermerët ishin në gjendje të optimizonin përdorimin e tyre të ujit, plehrave dhe pesticideve. Kjo jo vetëm që rriti produktivitetin e fermës, por gjithashtu nxiti praktika të ndërgjegjshme për mjedisin, duke vendosur terrenin për një të ardhme më të qëndrueshme bujqësore në Kosovë.

Transformimi i menaxhimit të plehut organik

Në një iniciativë novatore, u prezantua një program trajnimi gjithëpërfshirës dhe skema e granteve për të inkurajuar praktikat e menaxhimit të plehut organik miqësor ndaj mjedisit në fermat blegtorale në mbarë Kosovën. Tridhjetë e tre ferma të tilla morën grante për objektet dhe pajisjet thelbësore të ruajtjes së plehut organik, duke përfituar gjithsej 715 krerë bagëti.

Kjo nismë ndihmon në rishpërndarjen me sukses të 12,800 ton pleh organik në vit nga depozitimi i drejtpërdrejtë në tokë, i cili përndryshe do të kishte ndotur resurset e ujit. Në vend të kësaj, plehu menaxhohet në mënyrë të sigurt në gropat septike, duke reduktuar ndotjen e mjedisit dhe duke përmirësuar shëndetin e tokës. Duke zëvendësuar plehurat artificiale me pleh organik të mbledhur dhe të maturuar në mënyrë të sigurt, këto ferma gjenerojnë afërsisht 100,000 € përfitime vjetore. Për më tepër, praktikat e reja të zbatuara reduktojnë punën fizike të blegtorëve me 50%.

Këto përvoja ofrojnë një udhërrëfyes për menaxhimin efektiv të plehut organik për të zbutur ndotjen duke përfituar nga potenciali ekonomik.

Figura. Futja e praktikave të qëndrueshme të menaxhimit të plehut organik në fermat blegtorale

Iniciativa për teknologji më të pastra

Programi ynë synoi të nxjerrë në pah iniciativat praktike që synojnë reduktimin e konsumit të lëndëve të para dhe të energjisë, promovimin e riciklimit dhe ripërdorimit të mbetjeve, dhe eksploroji mënyra inovative për të përdorur materialet e mundshme të mbetjeve. Fokusi ishte në nxitjen e teknologjive më të pastra për të trajtuar ndotjen në burimin e saj. Me mbështetjen e granteve të dhëna, shtatë operatorë industrialë nga sektorë të ndryshëm ushqimorë, si prodhimi i qumështit, akullores, përpunimi i mishit dhe bujqësia e shpendëve, zbatuan në mënyrë efektive një sërë masash.

Këto masa përfshinin përmirësime në operacionet dhe proceset teknologjike, si dhe përmirësime në trajtimin e ujërave të zeza dhe efikasitetin e përdorimit të ujit. Së bashku, këto përpjekje rezultuan në ndikime të rëndësishme pozitive si në mjedis ashtu edhe në ekonomi.

Detajet në lidhje me masat e zbatuara dhe efektet e arritura përshkruhen në Aneksin 1. Si përmbledhje, efektet e kombinuara të të gjitha masave të zbatuara përfshijnë, por nuk kufizohen në:

- Reduktimi i përdorimit të ujit: Përdorimi i përgjithshëm i ujit është ulur ndjeshëm në të gjithë botën, me reduktime që variojnë nga 30% në 65%, duke rezultuar në ruajtje të konsiderueshme të resurseve ujore.
- Përmirësimi i trajtimit të ujërave të zeza: Proceset e trajtimit të ujërave të zeza janë përmirësuar, me kapacitet të shtuar dhe efikasitet të jashtëzakonshëm në largimin e ndotësve. Shkalla e heqjes së ndotjes organike është arritur deri në 95%, duke çuar në përmirësimin e cilësisë së ujit dhe uljen e ndikimit mjedisor.
- Rikuperimi i burimeve: Burime të dobishme si gjalpi dhe gjaku janë rikuperuar nga rrjedhat e mbeturinave, duke rezultuar në përfitime mjedisore dhe në kursime ekonomike. Për shembull, yndyra e mbledhur ripërdoret për prodhimin e bionaftës, duke kontribuar në qëllimet e qëndrueshmërisë dhe duke gjeneruar rrjedha shtesë të të ardhurave.
- Reduktimi i ndotjes: Reduktime të ndjeshme të ndotësve të lëndës organike, azotit dhe fosfateve janë arritur, duke çuar në përmirësimin e cilësisë së ujit dhe përputhjen me rregulloret mjedisore. Kjo ka rezultuar gjithashtu në më pak prishje dhe kërkesa më të ulëta për mirëmbajtje për makineritë, duke rritur efikasitetin operacional.
- Pajtueshmëria dhe mundësitë e biznesit: Është mbështetur pajtueshmëria me rregulloret mjedisore, duke hapur mundësi të reja biznesi dhe duke rritur reputacionin e kompanive për qëndrueshmëri dhe administrim të përgjegjshëm mjedisor.

Në përgjithësi, këto ndërhyrje jo vetëm që kanë përmirësuar performancën mjedisore, por kanë gjeneruar edhe kursime ekonomike dhe mundësi biznesi, duke demonstruar sinergjitë në mes të objektivave të qëndrueshmërisë mjedisore dhe ekonomike.

Rezultati 2: Legjislacioni, Institucionet dhe Njohuritë

Modernizimi i financimit të ujit

Programi racionalizoi metodat e financimit të ujit për të përmbushur standardet e BE-së, duke përfshirë parime si 'ndotësi pagan', 'rikuperimi i kostos' dhe 'përbalueshmëria'. Kjo qasje gjithëpërfshirëse përfshinte zhvillimin e komponentëve kryesorë: një koncept dokument që përshkruan planin për reformën e financimit të ujit, një model inovativ për përcaktimin e ngarkesave të ujit, integrimin dhe analizën e të dhënave, dhe ndërtimin e kapaciteteve dhe transferimin e njohurive për të fuqizuar palët e interesit në fushën e financimit të ujit.

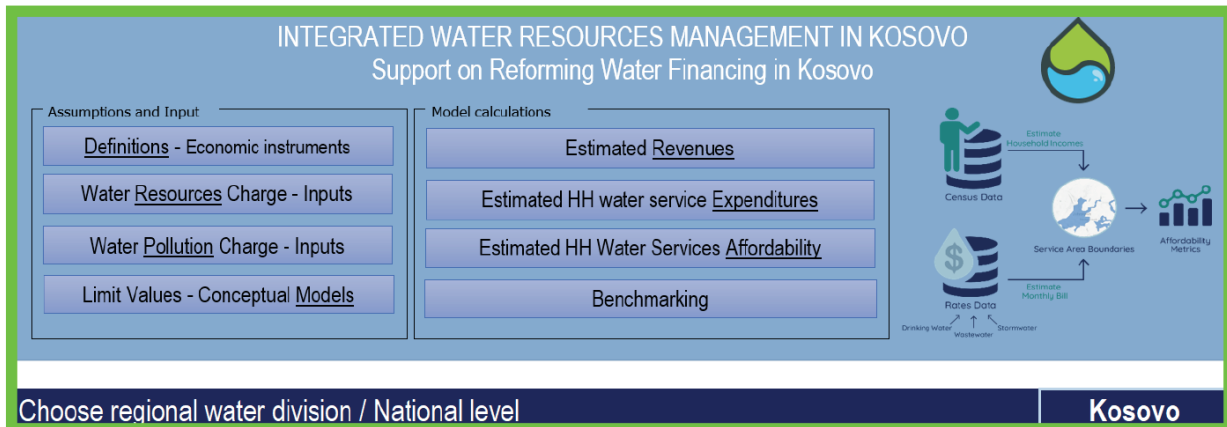

Figura. Modeli i ri për llogaritjen e ngarkesave për përdorime të ndryshme të ujit

Rritja e Zhvillimit Organizativ dhe Ngritja e Kapaciteteve në MMPHI

Është zbatuar me sukses një paketë gjithëpërfshirëse trajnimi dhe kursi që synon adresimin e mangësive të identifikuara brenda departamenteve kryesore të MMPHI. Kjo iniciativë u përqendrua në rritjen e aftësive drejtuese dhe teknike të stafit të MMPHI përmes katër moduleve: Udhëheqësia & Shkathtësitë e Buta, Kulturë Organizative dhe Komunikim, Menaxhimi i Burimeve Njerëzore dhe Menaxhimi i Ciklit të Projektit/Hartëzimi i Proceseve të Punës. Për më tepër, është bërë një vlerësim i plotë i funksioneve kryesore të BNJ, me rezultatet dhe rekomandimet e integruara në Grupet e Punës për Zhvillimin Organizativ dhe Divizionin e Burimeve Njerëzore të MMPHI-së. Veçanërisht, hartimi dhe zbatimi i Manualit të funksionit "on-boarding" nënkupton një hap të rëndësishëm përpara në menaxhimin e BNJ.

Për më tepër, forcimi i kapaciteteve të brendshme të partnerëve kyç të Programit, ARPL, AMMK dhe IHMK, është arritur përmes vendosjes së gjashtë profesionistëve të rinj të ujit dhe një praktikanti. Suksesi i këtij modeli ka gjeneruar interes nga institucionet, duke treguar zgjerim të mundshëm për të përmbushur nevojat në zhvillim të kapaciteteve të MMPHI-së.

Rritja e Kapacitetit Institucional për Menaxhimin e Integruar të Resurseve Ujore

Aspektet e zhvillimit institucional janë integruar në të gjitha ndërhyrjet e Programit. Kjo përfshinte një kombinim të trajnimit të strukturuar dhe në vendin e punës, të përshtatur për funksionet kryesore të MIRU. Në këtë drejtim, partnerët kryesorë të Programit përfituan nga zhvillimi i kapaciteteve teknike dhe organizative përmes trajnimeve të avancuara dhe vizitave tematike studimore në vendet evropiane si Zvicra, Austria, Kroacia, Sllovenia, Bosnja dhe Hercegovina, ndër të tjera. Ky kapacitet i zgjeruar u mundëson atyre të menaxhojnë më mirë resurset e vlefshme ujore, duke përfshirë futjen e mekanizmave financiarë të përmirësuar.

Figura. Shkëmbimi i njohurive gjatë vizitave studimore në Bosnjë dhe Hercegovinë mbi SIU, të mbështetur nga Programi

Si një moment historik i rëndësishëm në rrugëtimin e zhvillimit institucional, Programi kreu një studim gjithëpërfshirës për të përcaktuar shtigjet strategjike të zhvillimit për institucionet kyçe të lidhura me ujin. Ky studim përfshinte një ekzaminim të detajuar të peizazhit aktual institucional për të identifikuar zonat për përmirësim dhe optimizim në përputhje me parimet e MIRU. Qëllimi ishte integrimi i plotë i funksioneve të MIRU brenda këtyre njësive. Raportet dhe studimet analitike të hartuara si rezultat i kësaj nisme shërbejnë si një udhërrëfyes për forcimin e kapaciteteve institucionale dhe efektivitetit në MIRU.

Studimi ofron rekomandime në lidhje me numrin dhe profilet optimale të anëtarëve të stafit brenda këtyre institucioneve, duke marrë parasysh grupet e ndryshme të aftësive dhe ekspertizës së nevojshme për zbatimin efektiv të MIRU. Për më tepër, studimi udhëzoi alokimet funksionale për t'i dhënë përparësi fushave kryesore të fokusit brenda secilit institucion, duke siguruar që burimet dhe përpjekjet të drejtoheshin në mënyrë strategjike drejt aktiviteteve me ndikimin më të madh në rezultatet e menaxhimit të ujit.

Së fundi, studimi siguroi njohuri financiare për të mbështetur zbatimin e ndryshimeve dhe përmirësimeve të rekomanduara, si dhe identifikimin e burimeve të mundshme të financimit dhe mundësive të investimit.

Avancimi i bashkëpunimit ndërkufitar

Përmes përpjekjeve bashkëpunuese me palët kryesore të interesit, është bërë përparim i rëndësishëm në promovimin e bashkëpunimit ndërkufitar ndërmjet Kosovës dhe Maqedonisë së Veriut, veçanërisht në lidhje me pellgun e lumit Lepenc.

Avancimi filloi me zhvillimin e një koncept dokumenti gjithëpërfshirës që përshkruan procesin për bashkëpunim të zgjeruar. Ky dokument u vërtetua nga përfaqësues teknikë nga të dy vendet. Më pas, u ofrua mbështetje për zhvillimin e kapaciteteve në vendin e punës përmes shkëmbimeve ndërkufitare të të dhënave, njohurive dhe mësimëve. Këto shkëmbime kanë qenë të rëndësishme në zhvillimin dhe zbatimin e Planit të Menaxhimit të Pellgut të Lumit Lepenc, si dhe në projekte të tjera të planifikuara investimi me efekte të mundshme ndërkufitare.

Rritja e kapaciteteve monitoruese: Përparimet në Meteorologji, Hidrologji dhe Cilësi të Ujit. Programi ka përmirësuar ndjeshëm aftësitë monitoruese të Kosovës në meteorologji, hidrologji dhe cilësinë e ujit përmes mbështetjes së tij për IHMK.

Figura. Përdorimi i ADCP për të përmirësuar menaxhimin e resurseve ujore

Kjo mbështetje përfshinte sigurimin e pajisjeve të avancuara të monitorimit hidrologjik (p.sh. Acoustic Doppler Current Profiler – ADCP), përditësimin e strategjive të monitorimit dhe zbatimin e programeve pilot të monitorimit.

Për më tepër, blerja e një droni profesional nga ARPL ka lehtësuar inspektime dhe anketime më efektive të ujit. Këto përpjekje kanë çuar në përmirësimin e shërbimeve të monitorimit dhe ngritjen e kapaciteteve për IHMK-në, duke rezultuar në menaxhim më të mirë të resurseve ujore në Kosovë.

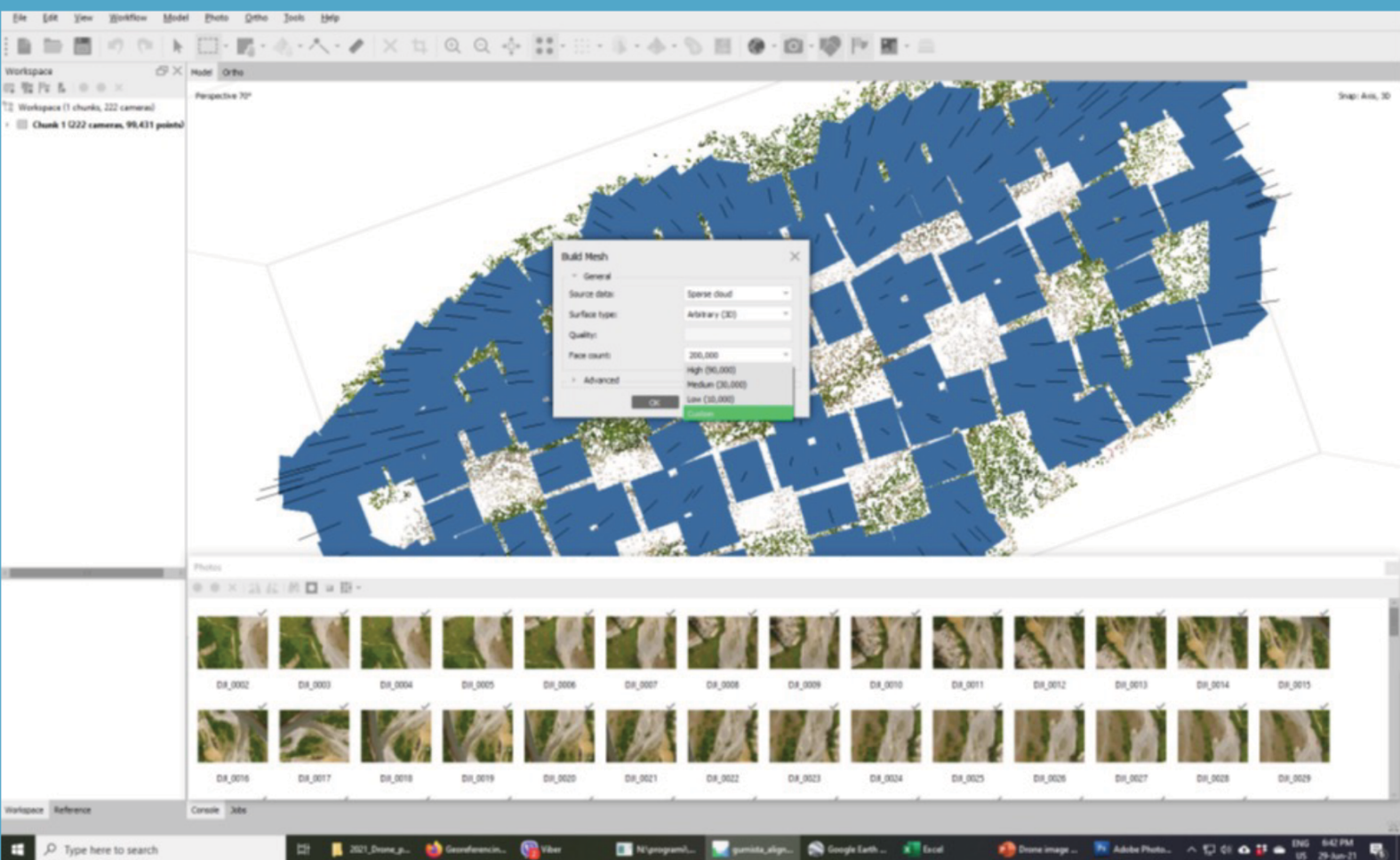

Figura. Manipulimi me imazhe të bazuara në zonë (dron)

Programi ka ofruar gjithashtu mbështetje për servisimin e pajisjeve, kalibrimin dhe përpunimin e të dhënave në përputhje me Metodologjitë Standarde Ndërkombëtare. Sesionet e trajnimit mbi monitorimin e cilësisë së ujit janë zhvilluar si në Agjencinë Austriake të Mjedisit (EAA), në Universitetin e Zagrebit, ashtu edhe në vendin e punës në IHMK. Veçanërisht të vlefshme kanë qenë njohuritë dhe përvojat e fituara përmes zbatimit të pilot programit të monitorimit të udhëhequr nga IHMK.

Përveç kësaj, një vizion strategjik për përmirësimin e shërbimeve të monitorimit të ujit në nivel kombëtar është zhvilluar në kuadër të 'Strategjisë për Përmirësimin e Shërbimeve të Monitorimit Hidrometeorologjik në Kosovë' të përditësuar.

Avancimi i Sistemeve Informative të Ujit

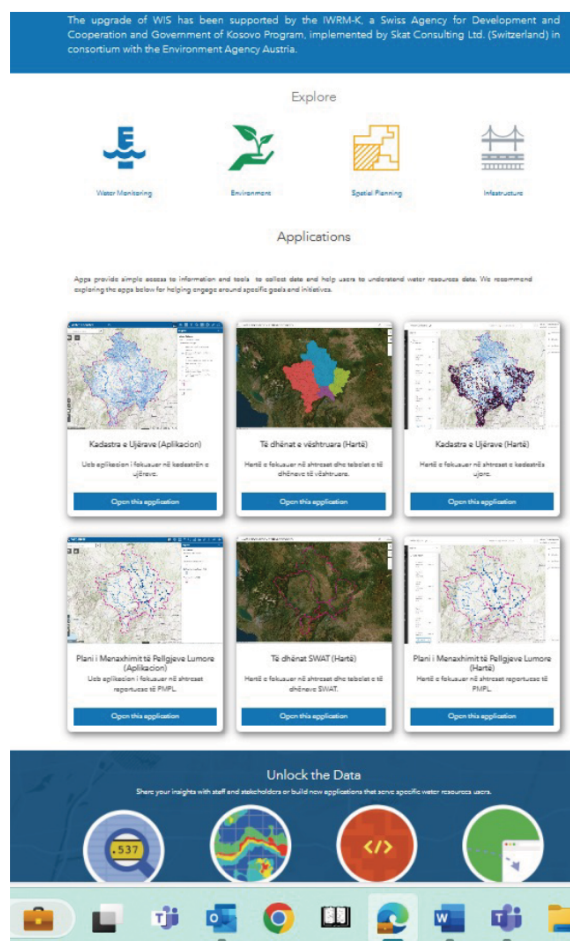

Figura. Ndërfaqja e SIU e përditësuar për Kosovën

Sistemi Informativ i Ujit (SIU) ka pasur progres të rëndësishëm në kuadër të Programit, veçanërisht në avancimin e udhërrëfyesit të (ri)aktivizimit/përmirësimit.

Dokumentet dhe protokollet kryesore udhëzuese, të tilla si politikat e cilësisë së të dhënave, marrëveshjet e ndarjes së të dhënave dhe rregulloret e reja mbi menaxhimin e SIU, janë formuluar për të siguruar efektivitetin e ardhshëm operacional. Bashkëpunimi me MMPHI-në dhe Agjencia e Shoqërisë së Informacionit (ASHI) ka qenë instrumental në arritjen e konsensusit për këto dokumente kyçe.

Përpjekjet janë fokusuar gjithashtu në ridizajnimin dhe zbatimin e softuerit gjithëpërfshirës të SIU dhe zgjidhjeve të ndërlidhura me to në Kosovë. Kjo përfshinte detyra të tilla si modelimi i të dhënave, normalizimi, indeksimi dhe përmirësimi i ndërfaqes së përdoruesit për të përmirësuar përdorshmërinë dhe aftësitë e raportimit. Të gjitha përmirësimet u harmonizuan me Ligjin për Ujërat e Kosovës, Direktivën Kornizë të BE-së për Ujërat (WFD) dhe Udhëzimet e Raportimit të BE-së, duke siguruar përputhje me politikat e BE-së dhe detyrimet ndërkombëtare si EEA/EIONET (WISE5). Platforma SIU u pasurua me të dhëna të përditësuara nga projekte të ndryshme donatorësh, duke përfshirë PMPL, për të siguruar rëndësinë dhe kontinuitetin e saj.

Nismat për ngritjen e kapaciteteve mbetën prioritet, me trajnimin e ofruar mbi parimet e Sistemit të Informacionit Gjeografik (GIS) dhe Paketën Statistike për Shkenca Sociale (SPSS) për profesionistët e rinj të MMPHI-së dhe profesionistët e rinj të ujit që kërkojnë të zgjerojnë aftësitë e tyre.

Si pjesë e zhvillimit të kapaciteteve, stafi kryesor i MMPHI për SIU mori pjesë në një vizitë studimore në Kroaci dhe Bosnje dhe Hercegovinë, ku janë vendosur sisteme të avancuara të SIU.

Prezantimi i një programi trajnimi të certifikuar mbi MIRU

Programi, në partneritet me Institutin Kosovar të Administratës Publike (IKAP), ndihmoi në prezantimin e një programi të certifikuar trajnimi për MIRU. Dhjetë ekspertë vendas kanë përfunduar me sukses programin rigoroz të trajnimit të zhvilluar nga ekspertë ndërkombëtarë, duke fituar certifikimin si Trajner të MIRU. Shkathtësia e tyre u nënvizua nga suksesi i tyre në një provim të personalizuar.

Një plan trajnimi gjithëpërfshirës është hartuar nga Programi që synon palët e interesit në nivel kombëtar, të pellgut lumor dhe në nivel lokal. Nën kujdesin e IKAP-it, trajnerët e MIRU-së zhvilluan një sërë sesionesh trajnimi gjatë Fazës 1, duke përfshirë më shumë se 70 pjesëmarrës. Këto sesione përfshinin punëtori interaktive, vizita në terren dhe ushtrime praktike.

Këto arritje përfaqësojnë hapa të rëndësishëm në ndërtimin e kapaciteteve dhe nxitjen e bashkëpunimit në menaxhimin e resurseve ujore.

Trajnuesit e certifikuar janë duke kontribuar në mënyrë aktive në projekte dhe iniciativa të tjera përtej IKAP-it, duke përforcuar ndikimin e përpjekjeve të tyre mësimore.

Figura. Trajnimi i azhurnuar i MIRU i disponueshëm afatgjatë për palët e interesit të ujit në Kosovë

Mbështetja e Programit Nxit Suksesin e Programit MSc-MIRU në Universitetet e Prishtinës

Programi mbështeti themelimin e Programit Master Shkencor për Menaxhimin e Integruar të Resurseve Ujore (MSc-MIRU) të udhëhequr nga Universitetet e Prishtinës dhe Pejës, duke rezultuar me sukses të jashtëzakonshëm. Një moment historik i rëndësishëm u arrit me akreditimin e MSc-MIRU për një periudhë trevjeçare, duke u mundësuar 60 studentëve të ardhshëm të kenë qasje në një kurrikulë të avancuar.

Grupi i parë prej 20 studentësh të regjistruar tashmë përfiton nga objektet më të avancuara, duke përfshirë laboratorët e monitorimit të cilësisë dhe sasisë së ujit, si dhe një dhomë kompjuterike të dedikuar për modelim praktik dhe aktivitete kërkimore, të gjitha të ofruara bujarisht nga Programi. Për më tepër, Programi i ka pajisur studentët me dy aplikacione softuerike plotësuese dhe një koleksion të gjerë të literaturës ndërkombëtare në përputhje me kurrikulën.

MSc-MIRU. Në përgjithësi, mbështetja e Programit është duke krijuar një përvojë arsimore gjithëpërfshirëse dhe të rëndësishme globale në Menaxhimin e Integruar të Resurseve Ujore, duke i fuqizuar studentët për të trajtuar në mënyrë efektive sfidat e menaxhimit të ujit.

Programi ka angazhuar lektorë të nderuar nga vende të ndryshme, duke përfshirë Zvicrën, Gjermaninë, Poloninë, Italinë, Kroacinë dhe Maqedoninë e Veriut. Veçanërisht, TH Koln ka luajtur një rol të rëndësishëm duke mbajtur leksione për tre kurse dhe duke mbështetur proceset që lidhen me konceptimin e metodave moderne të kërkimit, praktikave dhe tezave të masterit. Ky bashkëpunim nënvizon përkushtimin e Programit për t'u ofruar studentëve një përvojë arsimore gjithëpërfshirëse dhe të rëndësishme globale në fushën e MIRU.

Figura. Përvoja arsimore MSc-MIRU i ofron Kosovës njohuri dhe shkathtësi më të avancuara

Citat:

"Programi MSc-MIRU i mbështetur nga Programi IWRM-K ka transformuar rrugëtimin tim arsimor. Kurrikula më e avancuar, pajisjet moderne dhe lektorët ndërkombëtarë më kanë ofruar njohuri dhe aftësi të paqumeshme për të adresuar sfidat e menaxhimit të ujit në mënyrë efektive. Jam mirënjohës për këtë mundësi që të jem pjesë e një programi me vizion për ardhmen", tha Burim Seferi.

Përparimi i kërkimit/hulumtimit të ujit

Të përzgjedhur përmes një procesi konkurrues, tre fakultete me bazë në Kosovë janë përfshirë në mënyrë aktive në realizimin e projekteve kërkimore të financuara nga Programi – Fakulteti i Inxhinierisë së Ndërtimit të Universitetit të Prishtinës, Fakulteti i Biologjisë i Universitetit të Prishtinës dhe Kolegji Ndërkombëtar i Biznesit – Mitrovicë. Këto projekte janë të fokusuar kryesisht në kryerjen e një monitorimi gjithëpërfshirës kimik dhe biologjik të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore brenda tre pellgjeve lumore prioritare nga Programi.

Gjetjet paraprake nga këto projekte kërkimore janë përpiluar, organizuar dhe paraqitur para akterëve kryesorë në sektorin e ujit. Gjithashtu, punimet kërkimore janë duke u përgatitur për botim në konferenca shkencore dhe revista akademike. Kjo tregon një përpjekje të përbashkët për të avancuar njohuritë dhe mirëkuptimin në fushën e menaxhimit të ujit dhe ruajtjes së mjedisit.

Figura. Avancimi i hulumtimit të ujit është thelbësor për MIRU-në e ardhshme në Kosovë

Themelimi i Grupit të Parë të Profesionistëve të Rinj të Ujit në Kosovë

Figura. Konferenca ndërkombëtare e rinisë së ujit dhe ndërfaqja e softuerit për KRU të zhvilluar nga YWP-K

Programi luajti një rol kyç në aftësimin e parë të Profesionistëve të Rinj të Ujit - Grupi i Kosovës (YWP-K). Gjatë viteve të fundit, ky grup ka arritur suksese të rëndësishme, duke përfshirë konsolidimin e tij të suksesshëm si një entitet formal. Ky proces përfshinte hartimin e dokumenteve strategjike, menaxheriale dhe rregullatore, si dhe krijimin e zyrës së tyre.

Profesionalizmi dhe përkushtimi i tyre u njoh nga Shoqata Ndërkombëtare e Ujit (IWA), e cila e pranoi YWP-K si pjesë të rrjetit të saj, duke ftuar grupe të tjera të vendeve YWP të mësojnë nga YWP-K.

Grupi i dha përparësi ndërtimit të kapaciteteve të brendshme përmes sesioneve trajnuese dhe siguroi me sukses financimin për projektet.

YWP-K është mbështetur më tej nga një grant IWRM-K (pjesë e granteve të OShC-ve sipas Komponentit 3) që synon zhvillimin e një aplikacioni softuerik që synon Kompanitë Rajonale të Ujit (KRU) dhe organizimin e një konference ndërkombëtare rinore të ujit. Në zhvillimin e aplikacionit softuer, YWP-K ka bashkëpunuar ngushtë me KRU-të për të aksesuar të dhënat dhe për të bashkë-krijuar një platformë që do t'i ndihmojë ata në përmbushjen e mbledhjes së të dhënave, analizës, planifikimit dhe raportimit të nevojave dhe përgjegjësisë ndaj MMPHI-së, Autoriteti Rregullator për Shërbimet e Ujit (ARRU). Si nikoqire e konferencës ndërkombëtare Aqualnnovate, ku morën pjesë mbi 60 njerëz nga 6 vende, shfaqja aftësi të shkëlqyera rrjetëzimi dhe rritje të përgjithshme të kapacitetit.

Përveç kësaj, nënshkrimi i disa memorandumeve të mirëkuptimit me akterë të ndryshëm, duke përfshirë institucionet e ujit të Kosovës, universitetet dhe grupet e tjera të YWP, lehtësoi shkëmbimin e njohurive. Këto arritje nxjerrin në pah përkushtimin, frymën bashkëpunuese dhe rritjen e YWP-K, duke i pozicionuar ata si liderë në iniciativat e menaxhimit të ujit dhe qëndrueshmërisë në nivel lokal dhe rajonal.

Rrëfim i veçantë: Fuqizimi i liderëve të së ardhmes

Në fushën e menaxhimit dhe qëndrueshmërisë së ujit, Grupi i Profesionistëve të Rinj të Ujit në Kosovë (YWP-K) është shfaqur si një fener inovacioni dhe bashkëpunimi, falë mbështetjes dhe udhëzimeve të Programit IWRM-K. Ajo që filloi si një ide e sapolindur ka lulëzuar në një entitet dinamik, duke pasur suksese të jashtëzakonshme gjatë rrugës.

"YWP-K ka qenë i rëndësishëm në nxitjen e një gjenerate të re të profesionistëve të ujit në Kosovë," thotë Ylberina Baliu, një anëtare e grupit. "Udhëtimi ynë që nga fillimi deri në bërjen e një entiteti të njohur ka qenë transformues, si personalisht ashtu edhe profesionalisht."

Në qendër të suksesit të tyre ishte procesi i formalizimit, ku YWP-K kaloi nga një ide në një organizatë të strukturuar. Kjo përfshinte hartimin e dokumenteve strategjike, menaxhuese dhe rregullatore, që kulmuan me krijimin e zyrës së tyre. Angazhimi i tyre për profesionalizëm dhe përsosmëri gjatë kësaj faze u dha atyre njohjen nga Shoqata Ndërkombëtare e Ujit (IWA), e cila mirëpriti YWP-K në rrjetin e saj.

"Ne jemi krenarë që jemi pjesë e rrjetit IWA, pasi ai hapë një botë mundësisht për bashkëpunim dhe shkëmbim njohurish," vëren Erdonita Humolli Vitija, një tjetër anëtare e YWP-K.

Ndërtimi i kapaciteteve të brendshme ka qenë një gur themeli i rritjes së YWP-K. Nëpërmjet një sërë sesionesh trajnimi dhe punëtorish, anëtarët ngritën aftësitë dhe ekspertizën e tyre, duke u siguruar që ishin të pajisur mirë për të trajtuar sfidat komplekse të menaxhimit të ujit.

"Përkushtimi i YWP-K ndaj të mësuarit dhe zhvillimit është vërtet frymëzues," vëren Vera Muhaxhiri nga Skat Consulting/IWRM-K. "Angazhimi i tyre për përmirësim të vazhdueshëm i veçon ata si liderë të ardhshëm në këtë fushë."

Sigurimi i financimit për projektet ishte një tjetër arritje e rëndësishme për YWP-K. Kjo u mundësoi atyre të zbatojnë zgjidhje inovative dhe të kenë një ndikim të prekshëm në sektorin e ujit. Organizimi i një Konference Ndërkombëtare ishte një dëshmi e ndikimit të tyre në rritje dhe shfaqje aftësinë e tyre për të nxitur ndryshime domethënëse.

Përpyekjet bashkëpunuese të YWP-K u shtrinë përtej grupit të tyre, siç dëshmohet nga nënshkrimi i memorandumeve të mirëkuptimit me akterë të ndryshëm, duke përfshirë institucionet e ujit të Kosovës, universitetet dhe grupet e tjera të YWP. Këto partneritete lehtësuan shkëmbimin e njohurive dhe hapën rrugën për bashkëpunime të ardhshme. "Partneritetet tona kanë qenë vendimtare në rrugëtimin tonë", thotë kreu i YWP-K, Albert Salltakaj "Së bashku, ne jemi më të fortë dhe jemi të ngazëllyer që vazhdojmë të punojmë drejt një të ardhmeje të qëndrueshme ujore."

"Ndërsa shikojmë nga e ardhmja, kemi besim se YWP-K do të vazhdojë të rritet dhe të lulëzojë", përfundon Vera Muhaxhiri nga Skat Consulting/IWRM-K. "Pasioni, përkushtimi dhe shpirti i tyre bashkëpunues janë një dëshmi e të ardhmes së ndritur të menaxhimit të ujit në Kosovë dhe më gjerë".

Rezultati 3 Përfshirja dhe ndërgjegjësimi i palëve të interesit

Decentralizimi dhe demokratizimi i Menaxhimit të Resurseve Ujore

Programi IWRM-K, në bashkëpunim me Autoritetin Rajonal të Pellgjeve Lumore (ARPL), ka zhvilluar një model novator për angazhimin e palëve të interesit, duke çuar në krijimin e Mekanizmit të Pjesëmarrjes së Palëve të Interesit. Kjo qasje inovative është krijuar bazuar në kushtet unike të Kosovës dhe praktikat më të mira nga vendet e tjera, duke siguruar pjesëmarrje dhe angazhim efektiv në aktivitetet e menaxhimit të ujit.

Ky mekanizëm, i përbërë nga palë institucionale dhe jointucionale, ofron një platformë të strukturuar për të gjithë akterët e interesit. Përmes këtij mekanizmi, Programi ka realizuar 27 takime informuese me komunat dhe organizatat e shoqërisë civile (OSHC) nëpër tri pellgje lumore.

Gjithashtu, u organizuan katër seri tryezash dhe sesionesh trajnimi, me rreth 150 pjesëmarrës në çdo sesion. Për më tepër, Programi lehtësoi katër takime konsultimi në lidhje me PMPL-të, duke përfshirë rreth 35 pjesëmarrës për çdo takim. Janë zhvilluar gjithashtu takime të rregullta me ARPL dhe autoritetet e tjera të ujit për të siguruar angazhim dhe bashkëpunim të vazhdueshëm.

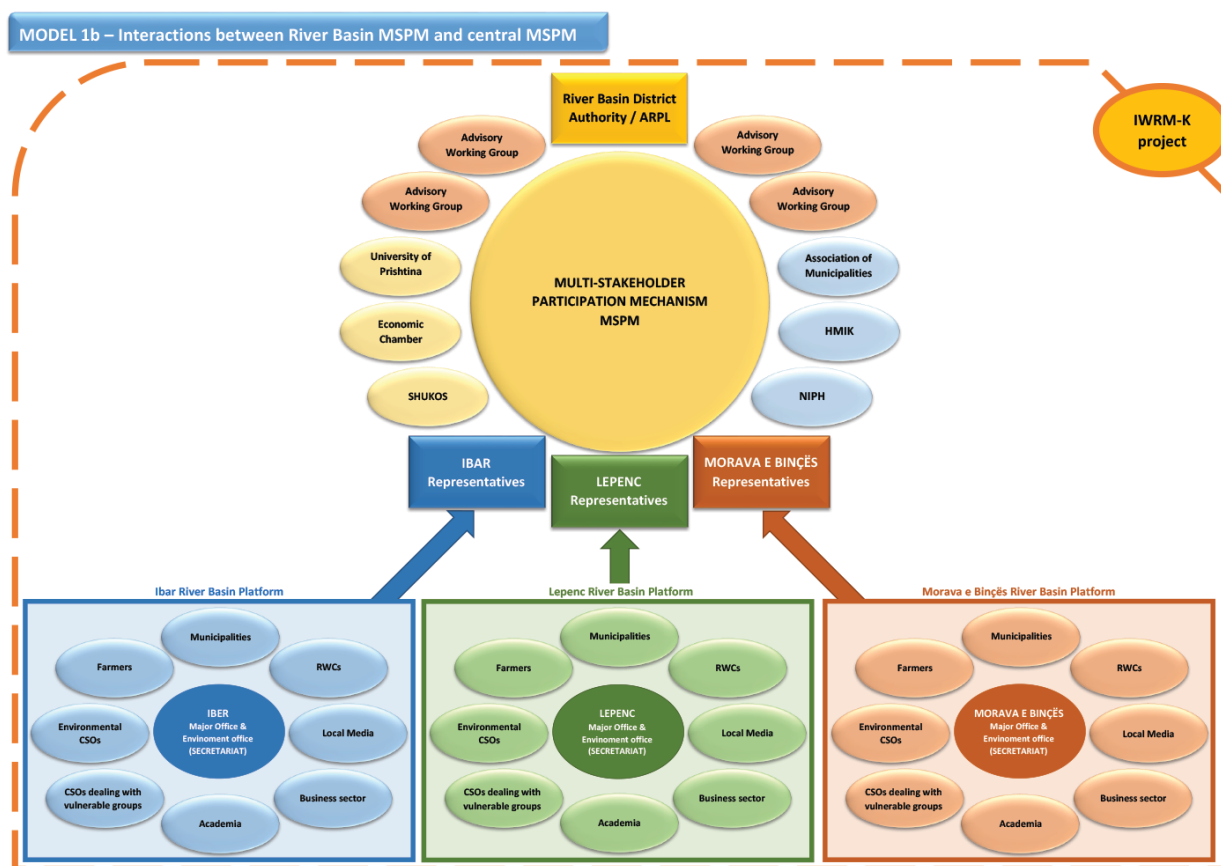

Figura. Modeli i pjesëmarrjes dhe angazhimi i palëve të interesit në MIRU

Një arritje e dukshme e Mekanizmit të Pjesëmarrjes së Palëve të Interesit është përbërja e tij gjinore, me 40% gra dhe 60% burra që marrin pjesë në të gjitha takimet dhe sesionet informuese. Për më tepër, janë bërë përpjekje për të adresuar përfaqësimin e pakicave, me dy përfaqësues të OSHC-ve serbe të përfshirë në mënyrë aktive në mekanizmin për pellgun e lumit Ibër.

Skema e granteve për OSHC-të

Në një lëvizje të rëndësishme drejt rritjes së rolit të shoqërisë civile në menaxhimin e resurseve ujore, Programi IWRM-K ka partnerizuar me 22 OShC përmes një Skeme Grantesh të krijuar posaçërisht. Ky bashkëpunim shënon një hap vendimtar në përfshirjen dhe forcimin e rolit të OShC-ve në menaxhimin demokratik të resurseve ujore të Kosovës.

OShC-të e përzgjedhura kanë demonstruar angazhim të jashtëzakonshëm, ide novatore dhe kreativitet në adresimin e resurseve ujore dhe çështjeve mjedisore në nivel lokal. Projektet e tyre synojnë komunitete dhe grupe të ndryshme, duke synuar të rrisin ndërgjegjësimin e popullatës lokale dhe më gjerë. Skema e Granteve ka pasur një ndikim të gjerë, duke përfituar 26 komuna kryesisht në fushën e ujit, arsimit dhe mjedisit. Midis 22 OJQ-ve, shtatë drejtohen nga gra, duke theksuar angazhimin e Programit për përfshirjen gjinore. Projektet e financuara përmes skemës janë zbatuar nëpër pellgje të ndryshme lumore, me 12 projekte në pellgun e lumit Ibër, gjashtë në pellgun e lumit Morava e Binçës dhe tre në pellgun e lumit Lepenc.

Një projekt është zbatuar në të tre pellgjet e lumenjve, duke shfaqur një qasje gjithëpërfshirëse për menaxhimin e resurseve ujore. Në përgjithësi, projektet kanë pasur një shtrirje të konsiderueshme, prej të cilave kanë përfituar mbi 10,000 individë. Ndërhyrjet/projektet kanë përfshirë fushata sensibilizuese me studentët dhe komunitetet, promovimin e përfshirjes dhe edukimit të grave në MIRU dhe mbrojtjen e natyrës, mbështetjen e komunave në hartimin e strategjive dhe planeve lokale, zbatimin e Procedurave Standarde Operative (PSO) për sektorin e ujit, investimin në klorimin e ujit, sigurimin e aksesit, sigurimin i ujit të pijshëm përmes puseve të pastra, përmirësimi i shtigjeve për ecje, ndërgjegjësimi për trashëgiminë natyrore, kryerja e aktiviteteve për ngritjen e kapaciteteve me fermerët dhe peshkatarët, trajnimi i zyrtarëve komunalë dhe komuniteteve, zhvillimi i aplikacioneve novatore për modernizimin e të dhënave të ujit dhe organizimi i aktiviteteve për pastrimin e objekteve, lumenjve , dhe hapësirat rreth lumenjve.

Detaje shtesë në lidhje me arritjet e programit të granteve të OSHC-ve jepen në Aneksin 2.

Figura. Grante për OSHC - mësim rreth resurseve ujore dhe ekosistemit të liqenit të Batllavës

Komunikimi efektiv dhe rritja e ndërgjegjësimit

Një Strategji e fuqishme e Komunikimit dhe Planit të Veprimit u zhvillua për të angazhuar qytetarët, shoqërinë civile dhe mbështetësit ndërkombëtarë. Programi lançoi buletin e parë të ujit në Kosovë, duke nënvizuar çështjet e rëndësishme të ujit dhe duke ofruar një platformë për tu shprehur. Mediat sociale, buletinet, videoklipet, punëtoritë dhe ngjarjet janë shfrytëzuar për të informuar dhe angazhuar publikun, veçanërisht rininë e Kosovës.

Përpyekjet e Programit kanë vendosur një bazë të fortë për menaxhimin e qëndrueshëm të ujërave në Kosovë. Duke angazhuar palët e interesit, duke fuqizuar shoqërinë civile dhe duke rritur ndërgjegjësimin, Programi ka krijuar një precedent për praktikën gjithëpërfshirëse dhe pjesëmarrëse të menaxhimit të resurseve ujore.

Një anketë gjithëpërfshirëse sociologjike e kryer në fillim dhe në përfundim të Fazës 1 zbuloi një rritje në ndërgjegjësimin dhe të kuptuarit e çështjeve të menaxhimit të ujit në mesin e popullatës së Kosovës, që i atribuohet përpjekjeve të IWRM-K dhe nismave të tjera partnere.

NEWSLETTER
Kosovo Water
#ujëpërkosovën
N05

NEW KNOWLEDGE
ON AVAILABLE
WATER RESOURCES

Wishing to shed new light on the availability of water resources in space and time in Kosovo, the IWRM-K Program supported a country-wide state-of-the-art water balance assessment. Targeting its four main basins, the study now provides the most up-to-date systematised knowledge on available water resources.

Integrated Water Resources
Management in Kosovo

1. Qeverisja e mirë

Programi IWRM-K ka qenë një forcë pozitive për qeverisjen e ujit, duke i dhënë përparësi menaxhimit të barabartë dhe të qëndrueshëm të resurseve të kufizuara ujore, duke siguruar të drejtat themelore të njeriut si qasja në ujë të pastër, higjiena, ushqimi dhe një mjedis i shëndetshëm. Duke adresuar sfidat kryesore të qeverisjes, Programi ka ndihmuar në qartësimin e roleve dhe përgjegjësi për qeverinë, shoqërinë civile dhe sektorin privat në menaxhimin efektiv të resurseve ujore.

Programi fuqizoi palët e interesit duke ofruar politika dhe mbështetje teknike, duke rritur njohuritë dhe duke ndërtuar kapacitete institucionale në fusha të tilla si menaxhimi i ujit, ujërat ndërkufitare, përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike, integriteti, barazia gjinore dhe të drejtat e njeriut.

Këto përpjekje synonin të krijonin një bazë solide për qeverisje efektive të ujit dhe siguruan menaxhim të qëndrueshëm të resurseve të çmuara ujore të Kosovës.

2. Përfshirja Sociale dhe Përfshirja Gjinore

Programi përqafoi një qasje të shumëanshme ndaj gjithëpërfshirjes, duke vënë theksin në pjesëmarrjen, fuqizimin dhe udhëheqjen midis akterëve të ndryshëm, duke përfshirë gratë dhe grupet e cënueshme. Qëllimi i tij ishte të sigurote që nevojat dhe perspektivat e të gjitha gjinive dhe statuseve sociale të konsideroheshin në çdo nivel ndërhyrjeje, nga kontekstet kombëtare e deri tek ato ndërkufitare. Duke forcuar aftësitë, duke ofruar qasje në informacion dhe teknologji dhe duke promovuar mundësi lidërshipi, Programi u përpoq të balancoje dinamikën e pushtetit dhe të nxiste hapësirat demokratike për përfshirje më të madhe. Për më tepër, ai i dha përparësi mbledhjes dhe analizës së të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe zbatoi masa specifike të përshtatura për grupe të ndryshme gjinore për të adresuar ndikime të ndryshme.

Duke adoptuar një qasje integruese dhe holistike të rrënjosur në konceptin e MIRU, Programi synonte të gjeneronte ndikime pozitive shoqërore si në nivelet makro ashtu edhe në ato mikro, duke rritur përfundimisht pozicionin e vendit në iniciativat e menaxhimit të resurseve ujore ndërkufitare.

Programi mbeti i përkushtuar në promovimin e përfshirjes sociale dhe barazisë gjinore përgjatë strategjive dhe aktiviteteve të tij. Ky Program u përpoq për një përfaqësim të balancuar të grave dhe burrave në përpjekjet e tij kërkimore dhe zhvillimore. Përmes punëtorive dhe partneriteteve me organizata si MMPHI, Programi punoi për të rritur ndërgjegjësimin dhe ngritjen e kapaciteteve për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave në mes të qeverisë dhe partnerëve të OJQ-ve. Një punëtori e rëndësishme, e zhvilluar në bashkëpunim me Njësinë për Barazi Gjinore të MMPHI-së, u fokusua në integrimin gjinor në MIRU. Kjo ngjarje mbledhi së bashku akterë të ndryshëm, duke përfshirë studiues, politikëbërës, OJQ dhe profesionistë të rinj, për të diskutuar rëndësinë e strategjive të përgjegjshme gjinore në menaxhimin e resurseve ujore. Pjesëmarrësit ndanë njohuri dhe u angazhuan për formimin e nismave të ardhshme që synojnë adresimin e pabarazive gjinore në menaxhimin e ujit.

Figura. Puna për integrimin gjinor në MIRU

3. Avancimi i Analizës së Ekonomisë Politike për Menaxhimin e Integruar të Resurseve Ujore

Programi ka udhëhequr përpjekjet e Analizës së Ekonomisë Politike (PEA) duke angazhuar ekspertë dhe palë të interesit në konsultime. Këto iniciativa kanë ecur përpara pa probleme, duke vënë theksin në akordimin e projektimit të fazës tjetër të Programit dhe riorganizimin e procedurave të dhënies së lejeve thelbësore për suksesin e MIRU. Këto përpjekje do të ndikojnë në aspekte kritike si përdorimi i ujit, shkarkimi i ujërave të zeza dhe përdorimi i sedimenteve të lumenjve, duke u kryqëzuar me interesa të ndryshme politike dhe ekonomike.

ÇKA PRITET MË TEJ?

Ndërsa Faza 1 e Programit IWRM-K po përfundon, është e rëndësishme të reflektohet mbi progresin e bërë dhe të hartohet projekti për Fazën 2, që shtrihet nga maji 2024 deri në prill 2029.

Në fazën fillestare, nga maji 2020 deri në prill 2024, Programi filloi një udhëtim ambicioz për të futur parimet e MIRU në Kosovë.

Objektivat ishin të qarta: zbutja e presionit mbi trupat ujorë, shfrytëzimi i resurseve ujore për rritjen ekonomike, zbutja e rreziqeve të lidhura me ujin dhe forcimi i aftësive të pellgjeve lumore për përfitime shoqërore. Ekzekutimi i suksesshëm i Fazës 1 sinjalizoi një transformim të rëndësishëm në peizazhin e menaxhimit të ujit në Kosovë, duke e përafuar atë më afër me standardet e BE-së.

Tani, ndërsa jemi në fazën 2, fokusi është në shfrytëzimin e arritjeve të së kaluarës dhe adresimin e sfidave të vazhdueshme të menaxhimit të ujit në Kosovë duke përqafuar perspektivat e zhvillimit të qëndrueshëm. Funkcionalizimi i MIRU dhe zbatimi i PMLP-ve do të jenë në krye, duke u ndërtuar mbi bazën e hedhur në Fazën 1. Mekanizmat e monitorimit të krijuar më parë do të evoluojnë në sisteme dinamike, të ndërlikuara në strukturën e MIRU.

Kritike për suksesin e Fazës 2 është kalimi gradual i përgjegjësisë së financimit tek Qeveria e Kosovës, duke nënkuptuar një përkushtim më të thellë për menaxhimin e qëndrueshëm të ujit. Nismat pilot për të trajtuar burimet e ndotjes do të rriten, me theks në përsëritjen dhe zgjerimin. Njëkohësisht, përpjekjet për ngritjen e kapaciteteve brenda institucioneve të lidhura me ujin do të intensifikohen për të ofruar mbështetjen e nevojshme për zbatimin e MIRU.

Për më tepër, Faza 2 do të nxisë kapacitetet lokale dhe komunale të MIRU dhe do të forcojë përpjekjet e bashkëpunimit ndërkufitar për ujërat. Kjo do të shërbejë si një platformë për trajnim profesional, mbështetje akademike dhe futjen e koncepteve të Zgjidhjeve të bazuara në Natyrën (NbS), duke përafuar praktikat e Kosovës me imperativat globale të qëndrueshmërisë.

Faza 1 hodhi bazat për angazhimin e palëve të interesit, një gur themeli mbi të cilin Faza 2 kërkon të ndërtohet. OSHC-të do të luajnë një rol të zgjeruar në zbatim, duke siguruar pjesëmarrje më të gjerë dhe pronësi të iniciativave të menaxhimit të ujit.

Duke parë përpara, Faza 2 parasheh harmonizimin e kornizës së MIRUsë të Kosovës me standardet e BE-së, rishikimin e PMLP-ve dhe përafrimin e politikave dhe planeve sektoriale në përputhje me rrethanat. Nuk ka të bëjë vetëm me përfitimet afatshkurtra; Faza 2 synon të konsolidojë kërkesat e qëndrueshmërisë në përgatitje për Fazën 3 (2029 – 2031). Ndërsa mbështetja e jashtme zvogëlohet, institucionet kombëtare do të fuqizohen për të udhëhequr qëllimet afatgjata të qeverisjes së ujit, duke përshtatur ndërhyrjet për të pasqyruar prioritetet në zhvillim.

Në thelb, Faza 2 e Programit IWRM-K përfaqëson një moment historik në rrugëtimin e Kosovës drejt menaxhimit të qëndrueshëm të ujit. Duke ndërtuar mbi arritjet e kaluara, duke nxitur bashkëpunimin dhe duke përqafuar zgjidhje inovative, ne hapim rrugën për një të ardhme ku uji jo vetëm menaxhohet, por vlerësohet si një resurs jetik për brezat që do të vijnë.

Aneksi 1. Përmbledhje e masave dhe efekteve të zbatuara tek operatorët industrialë të përzgjedhur

Operatori industrial	Masat e zbatuara	Efektet Mjedisore dhe Ekonomike
Bylmeti	<ul style="list-style-type: none"> - Instalimi i matësve të përcueshmërisë - Instalimi i sistemit të heqjes së yndyrës dhe përmirësimi i rezervuarit të kontaktit me një mikser hiperboloid - Rezervuarët e rinj të vendosjes me një ajrosës sipërfaqësor të lundrueshëm të instaluar - Është instaluar një kullë ftohëse për riciklimin e ujit 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduktim 30% në përdorimin e ujit dhe shkarkimin e ujërave të zeza - Kapaciteti i trajtimit të ujërave të zeza u rrit me 30% - Heqja 95% ose ndotja organike në ujërat e zeza - Afro 25,000 € kursime vjetore për shkak të rikuperimit të nënprodukteve të vlefshme
Weng Fat Poultry	<ul style="list-style-type: none"> - Instalimi i një sistemi të grumbullimit të yndyrës që përbëhet nga pompa, tuba dhe një cisternë - Instalimi i njësisve të rafteve me cilësi të lartë për të kontrolluar derdhjet gjatë procesit të shkrirjes së mishit, duke kontribuar në një zonë prodhimi më të pastër dhe duke reduktuar nevojën për përdorim të gjerë të ujit për qëllime pastrimi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gati 100% efikasitet në mbledhjen e yndyrës - Është arritur pastërtia 95% e ujit për pastrim - Reduktim 30-35% në përdorimin e përgjithshëm të ujit - Ripërdorimi i prodhimit të bionaftës nga prodhimi i yndyrës së mbledhur
Euroлона	<ul style="list-style-type: none"> - Zbatimi i masave në proces - Projektimi i një impianti të ri për trajtimin e ujërave të zeza - Ndërtimi i një impianti për trajtimin e ujërave të zeza (Sequencing Batch Reactor - SBR) - Instalimi i një kulle ftohëse që lejon ripërdorimin e ujit ftohës 	<ul style="list-style-type: none"> - 65% reduktim në përdorimin e ujit - Reduktim 24% e ndotjes organike - Reduktimi i kostove të trajtimit, reduktimi i nevojave për energji dhe përmirësimi i efikasitetit të përdorimit të materialit
Magic Ice	<ul style="list-style-type: none"> - Instalimi i një impianti për trajtimin e ujit të pajisur me një sistem dozimi të klorit dhe llambë UV për kontrollin mikrobiologjik, një filtër rëre për të hequr grimcat më të mëdha se 50 mikrometra dhe një filtër karboni për të eliminuar klorin e lirë dhe lëndën organike - Bima gjithashtu zvogëlon ngurtësinë dhe përqendrimin e hekurit në ujë 	<ul style="list-style-type: none"> - 20-30% reduktim në përdorimin e përgjithshëm të ujit - Gati 100% reduktim i fortësisë së ujit - Përmirësimet drastike në cilësinë e ujit rezultojnë në më pak prishje dhe më pak mirëmbajtje të makinerive
Apetit Group	<ul style="list-style-type: none"> - Rezervuar për ruajtjen e gjakut me kapacitet prej 5000 litrash. - Shfrytëzimi i "nxehtësisë së tepërt" nga sistemi i ftohjes për të përmirësuar kapacitetin e pastrimit të ujit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rreth 85% ulje të ndotjes në ujërat e zeza - 45% ulje të konsumit të ujit - Përdorimi i mundshëm i gjakut të mbledhur si një burim
Koral Corporation	<ul style="list-style-type: none"> - Instalimi i impiantit të ri të trajtimit të ujërave të zeza (lloji SBR) për trajtimin e 20 m³/ditë të ujërave të zeza - Përgatitja e një studimi teknik që mbështet marrjen e një leje mjedisore dhe një leje shkarkimi uji. 	<ul style="list-style-type: none"> - 98% reduktim i ndotjes organike në ujërat e zeza - 85% reduktim i azotit dhe gati 100% heqje e fosfatit - Është arritur pajtueshmëri e plotë me rregulloret mjedisore
Konsoni	<ul style="list-style-type: none"> - Instalimi i sistemit të trajtimit të llumit aktiv që përfshin tre hapa barazimi/sedimentimi primar, oksidimi biologjik dhe sedimentimi dytësor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduktim i ndjeshëm i ndotjes organike dhe lëndëve ushqyese nga menaxhimi i ujërave të zeza - Është arritur pajtueshmëri e plotë me rregulloret mjedisore

Aneksi 2. Përmbledhje e arritjeve të programit të granteve të OSHC-ve

Nr:	OSHC	Emri i Projektit	Lokacioni (pellgu)	Arritjet kryesore
1.	Alternativa Rinore – Viti	Programi për ngritjen e kapaciteteve dhe fushatë sensibilizuese për pellgun e lumit Morava e Binçës	Morava e Binçës	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Instalimi i kurtheve për grumbullimin e mbetjeve në lumin Morava e Binçës ➤ Janë mbajtur sesione trajnimi dhe leksione për mbi 200 nxënës ➤ Trajnimi i zyrtarëve komunal
2.	Young Water Professional – Kosovo	Innovation in water resources management Inovacion në menaxhimin e resurseve ujore	Të gjitha pellgjet	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Krijimi i një aplikacioni të bazuar në ueb për të ndihmuar kompanitë e ujit të fitojnë njohuri mbi modelet e përdorimit të ujit, duke u mundësuar atyre të optimizojnë shpërndarjen, të reduktojnë humbjet dhe të përmirësojnë efikasitetin e përgjithshëm operacional ➤ Organizimi i konferencës YWP-K, "AQUAINNOVATE KOSOVO: Profesionistët e rinj që formësojnë të ardhmen e ujit"
3.	Ekovizioni	Integrimi i planeve dhe strategjive me prioritetet e IWRM dhe ndërgjegjësimi i nxënësve për biodiversitetin dhe vlerat e ekosistemit të ujërave të ëmbla në Komunën e Podujevës	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Trajnimi i mbi 240 nxënësve, mësimsdhënësve dhe zyrtarëve komunalë për rëndësinë e biodiversitetit, ujërave të ëmbla dhe faunës rreth liqenit të Batllavës
4.	ACDC- Advocacy Center for Democratic Culture (ACDC)	Forcimi i vetëdijes mjedisore në veri të Kosovës	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Plane gjithëpërfshirëse për menaxhim efektiv të ujërave në komunat e veriut të Kosovës ➤ Zbatimi i katër fushatave për pastrimin e mbeturinave në lokacione të ndryshme brenda komunave veriore
5.	Qendra Rinore Gjilan	Fushata ndërgjegjësuëse dhe angazhimi i palëve të interesit në pellgun e lumit Morava e Binçës	Morava e Binçës	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mbjellja e pemëve në shkolla të përzgjedhura ➤ Organizimi i një ekspozite me artistë të rinj nga Shkolla e Arteve Pamore në Shtëpinë e Rinisë ➤ Krijimi i një dokumentari në bashkëpunim me portalin LumiPress ➤ Realizimi e një fushate për pastrimin e mbeturinave ➤ Realizimi e një fushate ndërgjegjësimi për ujin në shkolla
6.	Water for Life	Përmirësimi i puseve ekzistuese në zonat rurale (Skenderaj)	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Përmirësimi i qasjes në ujë për 25 familje me të ardhura të ulëta
7.	Gjethi	Shijoni lumenjtë e pellgut të Lepencit	LEPENCI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Identifikimi i pikave të nxehta të ndotjes së ujërave të zeza dhe mbetjeve të ngurta ➤ Përgatitja e një Plani Lokal të Veprimit Mjedisor (LEAP) duke përfshirë një debat public ➤ Realizimi i 12 sesioneve ndërgjegjësuëse mjedisore me nxënës të shkollave të mesme ➤ Përgatitja e një fletëpalosjeje
8.	SDK	Angazhimi qytetar dhe institucional në mbrojtjen dhe ruajtjen e ujit		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Strategjia dhe Plani i Veprimit për Ujërat për Komunën e Shtimes. ➤ Ngritja e një grupi pune dhe organizimi i disa punëtorive
9.	SHPRK	Analiza funksionale e kapaciteteve komunale në pellgun lumor të Moravës së Binçës dhe Asistencë Juridike për zbatimin e Ligjit për Ujëra	Morava e Binçës	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 Procedurat standarde të funksionimit të miratuara nga kryetarët e komunave përfituese nga projekti. ➤ 34 përfitues të drejtpërdrejtë të projektit. ➤ Punëtori në çdo komunë

Aneksi 2. Përmbledhje e arritjeve të programit të granteve të OSHC-ve

Nr:	OSHC.	Emri i Projektit	Lokacioni (pellgu)	Arritjet kryesore
10.	IKC- Initiative for Kosovo Community	Shpëtoni lumin	LEPENCI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hartimi dhe zbatimi i një programi trajnimi "Ndotja e ujit nga bujqësia" midis fermerëve. ➤ Promovimi i projektit përmes pjesëmarrjes në aktivitete dhe emisione në media televizive, publikime në rrjetet sociale, panaire bujqësore, shpërndarje të fletëpalosjeve dhe çanta me mesazh për ruajtjen e ujit.
11.	PEN - Peer Educators Network	Rinia për Ibrin	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Disa trajnime për nxënësit e nivelit të mesëm të ulët të shkollave fillore në Komunën e Mitrovicës. Janë realizuar gjithsej gjashtë sesione trajnimi, duke përfshirë 163 nxënës. ➤ Janë realizuar fushata sensibilizuese, ku janë përfshirë të gjithë partnerët në nivel lokal: komuna, nxënës, zyrtarët dhe publiku i gjerë. ➤ Krijimi i një aplikacioni telefonik që u mundëson qytetarëve të kenë qasje në informacionin në lidhje me ujin.
12.	Gjeomjedisi	Hulumtimi i ujërave afër sipërfaqes në rezervuarin e ujit Morava e Binçës	Morava e Binçës	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Marrja e mostrave dhe analiza laboratorike e 40 parametrave në ujë. ➤ Ndërtimi i një pusi monitorues të ujërave nëntokësore.
13.	LAG-GLV Vitia	Klorinimi i ujit të pijshëm në Fabrikën e Ujit në Letnicë- Viti	Morava e Binçës	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Instalimi i një klorinatori që siguron ujë të pijshëm të sigurt për më shumë se 10,000 banorë të Komunës së Vitisë.
15.	REC-SHPSR Ibri	Nisma zero mbetje	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 6 punëtori me palët të interesit të ndjekura nga 111 persona, duke prodhuar rreth 50 rekomandime të integruara në rregulloret e menaxhimit të ujit. ➤ 13 punëtori /leksione trajnuese lidhur me mbrojtjen e ujit.
16.	Quality Kosova	Mobilizimi dhe ndërgjegjësimi i komunitetit	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Është siguruar një grup i plotë i dokumenteve kërkimore dhe legjisacionit në lidhje me situatën ekzistuese të menaxhimit të ujërave në pellgun e lumit Ibër. ➤ Takime të shumta me palët kryesore të interesit si bizneset, fermerët, academia, OSHC-të, institucionet në nivel qendror, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor dhe Instituti Hidro-Meteorologjik i Kosovës. ➤ Përfituan më shumë se 230 persona. ➤ Të dhënat, gjetjet dhe rekomandimet e dala nga projekti u prezantuan në Universitetin UBT.

Aneksi 2. Përmbledhje e arritjeve të programit të granteve të OSHC-ve

Nr:	OSHC.	Emri i Projektit	Lokacioni (pellgu)	Arritjet kryesore
17.	NOPM	Mbështetja e nismave lokale për përdorim dhe ruajtje të qëndrueshme të ujit	Morava e Binçës	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Përgatitja e një dokumenti politikash se si të përmirësohet roli dhe përgjegjësitë e Komunës së Kamenicës në menaxhimin e ujërave. ➤ Takimi i grupit tematik punues për ruajtjen e ujërave ku diskutohet për harmonizimin e planeve strategjike komunale. ➤ Rritja e ndërgjegjësimit të komuniteteve lokale. ➤ Monitorimi i përmirësuar i qytetarëve për përdorimin e ujit. ➤ Integrimi gjinor në plane/projekte. ➤ Takim avokues me aktivistë të shoqërisë civile dhe qytetarë.
18.	AJRI	Ujë i pastër, mendje e pastër	LEPENCI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Organizimi i një punëtorie për mbrojtjen e ujit dhe promovimin e sjelljeve të shëndetshme për të reduktuar ndotjen dhe ndotësit. ➤ Krijimi i materialeve të ndryshme të përbashkëta, duke përfshirë dokumentarë, raporte, manuale, fletëpalosjeje dhe materiale promovuese.
19	Perspektiva Energjetike	Uji i pastër dhe mjedis i qëndrueshëm	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aktivitete pastrimi të kryera përgjatë lumenjve Sitnicë, Drenicë, Graçankë dhe Mat. Vizita të realizuara së bashku me nxënësit e degës së kimisë të Shkollës Profesionale “Bahri Hoxha” në impiantet e trajtimit të ujit në Shkabaj dhe TC Kosova A (KEK). Prezantimi i rezultateve nga fushata përmes platformës digjitale në tryezën e rrumbullakët në “Europa House of Kosova”.
20.	Opea BARDHA	Gratë të bashkuara për mjedis të pastër	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Trajnimi për 30 biznese me temë “Si të rritet ndikimi i bizneseve të grave në menaxhimin e mjedisit dhe ujit”. Ngritja e kapaciteteve për standardet ndërkombëtare mjedisore për 5 nga prodhuesit më të mëdhenj në industrinë e tekstitit. Trajnimi i 30 grave në menaxhimin e mjedisit dhe ujit.
21.	Let’s do it PEJA	Harta e komunitetit	IBRI, Lepenci, Morava e Binçës	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Përgatiti një raport të hartës së komunitetit që paraqet informacion mbi aksesin në ujë të pastër dhe të sigurt. Identifikuan 20 komunitete që përballen me sfida të lidhura me ujin. U kryen trajnime për ngritjen e kapaciteteve për të drejtën për të pasur qasje në ujë të pastër dhe të sigurt.
22.	Ujmani	Mbetjet organike pas mbetjeve ushqimore	IBRI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Blerja e pajisjeve të peshkimit për organizimin e garave sportive. Fushata për pastrimin e lumenjve në rajonin e Mitrovicës. Marrja e mostrave dhe analiza e ujit për të zbuluar

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosova
Qeveria-Vlada-Government

**Integrated Water Resources
Management in Kosovo**

skat Swiss Resource Centre and
Consultancies for Development

umweltbundesamt^U
ENVIRONMENT AGENCY AUSTRIA

IWRM-K është një Program i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) dhe Qeverisë së Kosovës (GoK), i zbatuar nga Skat Consulting Ltd. (Zvicër) në konsorcium me Agjencinë për Mjedisin të Austrisë (EAA)